

maandschrift voor

bijenteelt

verschijnt
maandelijks
jaargang 66
september '64 9

orgaan van de
vereniging
tot
bevordering
der
bijenteelt
in Nederland

HEIDE RAATHONING

(goed verzegeld). Wij verwachten gaarne aanbiedingen en zijn genegen voor mooie raathoning een goede prijs te betalen.

Honinghandel „Holland” N.V.
Loosduinseweg 775 - 's-Gravenhage

VOLKSKUNDEDAG OP 3 OKTOBER 1964

„Mens en bij in Nederland”

Het Beraad voor het Nederlands Volksleven en het Nederlands Volkskundig Genootschap beleggen op zaterdag 3 oktober hun jaarlijkse volkskundedag, die ditmaal gewijd zal zijn aan de imker en zijn bedrijf: „Mens en bij in Nederland”. Het congres wordt gehouden in de aula van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem (bij het eindpunt van lijn 3, richting Alteveer). Het programma omvat:

- 10.00-11.00 uur: ontvangst in de hal van de aula (naast de hoofdingang);
- 11.00-11.15 uur: opening door dr. P. J. Meertens, voorzitter van het Beraad voor het Nederlands Volksleven;
- 11.15-12.15 uur: voordracht te houden door H. G. Maagendans te Arnhem, „De bijenhouderij in Nederland, historisch en economisch bezien”; (geschiedenis, opkomst en teruggang van de vaderlandse imkerij; de literatuur over de bijenteelt en de bijenteelt in kunst en folklore; de bijenteelt en het (oud-vaderlandse) recht; de bijenteelt in verband met de bodemcultuur en haar plaats in het agrarisch bestel voorheen en thans).
- 12.15-12.30 uur: discussie;
- 12.30-14.30 uur: koffiemaaltijd in de zijzaal van het museumrestaurant; bezichtiging van het museum;
- 14.30-15.15 uur: voordracht te houden door B. Jacobs, verbonden aan het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem, „De oude imkerij en haar hulpmiddelen”, toegelicht met voorwerpen uit de collectie van het Nederlands Openluchtmuseum.

De aan deze bijeenkomst verbonden algemene kosten bedragen f 1,—. Consumptie en maaltijden komen voor rekening van de deelnemers. Men wordt verzocht zich tijdig, in elk geval voor 21 september, (met opgave of men aan de lunch wenst deel te nemen) aan te melden bij: Secretariaat Volkskundedag, Schelmseweg 89, Arnhem. Telefoon 0 8300-36503 t.n.v. het Nederlands Openluchtmuseum.

Namens het Beraad voor het Nederlands Volksleven:
P. J. Meertens, voorzitter.
Mevrouw G. Faber-Hornstra, secretaresse.

Namens het Nederlands Volkskundig Genootschap:
A. J. Bernet Kempers, voorzitter.
E. M. Ch. F. Klijn, secretaris.

Onze bijtjes kunnen heel wat hebben

Gedurende het tijdvak 22 mei tot en met 30 mei 1964 zou er ter plaatse een tentoonstelling-handelsbeurs gehouden worden onder de naam van Inhabé (industrie en handelsbeurs).

Aan deze tentoonstelling nam ook de Spaarbank Anno 1820 alhier, deel.

Deze spaarbank voert in haar embleem een bij, zittende op een gedeelte van een uitgebouwde raat.

De directie van genoemde bank vond het nu ook eens prettig het embleem te „verlevendigen” en zou gaarne bij haar stand ook een levend bijenvolk geplaatst zien en verzocht ons voor dit doel een volk af te staan.

Wij hebben aan dit verzoek voldaan. De bijen werden geplaatst in een plexi-glas bijenkast en konden in 10 dagen niet naar buiten. Ze moesten zich tevreden stellen met de luchtkieren die zich in de kast bevonden. Het leek ons wel een gewaagd stuk doch hierover straks.

De kast was een kubus, geplaatst op poten zó dat de bijen, staande, behoorlijk bezichtigd konden worden.

In het midden waren gebogen beugels aangebracht, rustende op de wanden, waarop 10 raten met bijen gehangen konden worden.

Boven, naast en onder het volk was een ruimte van één of meer decimeters. Onder in de kast was een gat waardoor de bijen bij de voederplaats konden komen.

Het volk kon goed bezichtigd worden doch de koningin liet zich, zoals begrijpelijk is, niet zien daar alleen slechts 2 buitenzijden van 10 geplaatste raten te zien waren en daar verschijnt de koningin heel zelden.

Ook zag men geen bijen met stuifmeel binnenkomen zoals men dat wel kan zien bij een observatiekast. 's Morgens werden de dode bijen verwijderd en dan had 't geheel een mooi fris aanzien. Op de kast waren voor variatie wat raten met honing en broed geplaatst enz.

't Was géén stand van de imkers, let wel, anders hadden we nog wel meer vertoond aangaande het mooie bijenleven, doch 't was een stand van de bank met als versiering een bijenvolk.

De tentoonstelling is door 20.000 mensen bezocht en de bijen trokken geweldig veel belangstelling. Er is dan ook heel wat gepreekt moeten worden bij de kast, zij 't ook met wat „tussenzangen”!

We spraken zelfs ook nog met 2 Spaanse en 1 Turkse arbeider die veel belangstelling toonden voor ons volkje. 't Viel echter niet mee elkaar te verstaan.

Doch nu terzake in verband met de titel van dit stukje.

We sloten de bijen op donderdagavond 21 mei en ze verkregen de vrijheid zondag 31 mei. Ze zaten dus 10 dagen opgesloten (in een kast zie boven) doch waren die 10 dagen ook nog geplaatst in een grote tentoonstellingshal waar 't in die dagen zeer heet was.

Op 31 mei ging het volk direct al weer dapper verder of er niets gebeurd was.

Heden verblijft „hare majesteit” in een 3 raams observatiekast op 't balkon van ons bovenhuis en werkt ijverig. Ze is goed door het experiment heen gekomen.

Hieruit blijkt dat onze bijtjes nog heel wat kunnen hebben vooraleer ze het „bijtje er bij neerleggen”. Misschien valt hieruit voor ons nog wel wat te leren. ...

Schiedam.

G. v. d. Leeden.

kroniek van de maand

21 juni. Het leven der imkers is, zelfs in een jaar als 1964, niet altijd rijst met rozen. We zitten midden in een gure, natte periode. Maar we troosten ons met de gedachte, dat dit nu precies is wat de heide nodig heeft om straks véél honing te kunnen geven.

9 juli. Tussen de buien door vliegen de bijen fel op de linde. Ons aller Willem vertelde me, dat zijn weegschaalvolk gisteren, ondanks de regen, 1200 gram zwaarder was geworden. Boosaardig veronderstelde ik, dat het hout van de kast zoveel vocht had opgenomen. Maar het weegschaalvolk bleek in de stal te staan! Voor de linde-imkers is het goed te weten, dat de linde volgens Willem in de beginperiode van de bloei „niet veel doet”. De beste tijd voor de bijen komt, als de linde tegen het afbloeien aan is. De koninginnettelcommissie had dit jaar voor de eerste serie koninginnen een bevruchttingspercentage van ruim 90 procent. Als u dit leest, zullen de bestellers van koninginnen wel allemaal hun moertje ontvangen en ingevoerd hebben.

13 juli. Het weegschaalvolk van Willem is gisteren 2400 gram in gewicht toegenomen, bijna vijf pond op een regenachtige dag! De laatste linden beginnen nu in bloei te komen en dat betekent, dat het over een week afgelopen is. Voor de klaver is het weer nog niet gunstig. „Als de klaver koude voeten heeft, honingt hij niet”, zeggen de imkers. De warmte moet eerst een paar dagen in de grond doordringen voordat de klaver begint nectar af te scheiden.

20 juli. Een ware hittegolf is er de oorzaak van, dat de klaver nu overvloedig honing geeft. Ik hield een raampje iets te scheef, er stroomde een watervalletje van pasgewonnen nectar uit de cellen. Tijdens onweer kreeg de hei flink water, maar het blijft klaverweer.

23 juli. Ik moet even een woord van hulde brengen aan onze afdeling Winkel, die gisteren een film- en demonstratie-avond organiseerde en door deze activiteit enige nieuwe leden boekte. Zo mogelijk gaat men daar ook een cursus geven. Liefhebbers uit de omgeving kunnen zich daarvoor nog aanmelden! U weet toch, dat ook uw afdeling, zonder bezwaar voor haar schatkist, een filmavond kan organiseren, dank zij de prijzenswaardige activiteit van onze rijksbijenteeltconsulent en diens staf? U hoeft alleen maar te zorgen voor een goed bezette zaal! Als u 14 liefhebbers hebt voor een cursus, schrijf dan even aan het Bijenhuis. De nieuwe rijksvoorschriften zullen daar wel bekend zijn als dit Groentje verschijnt.

24 juli. Mijn vrouw kocht vandaag een nieuwe pan. De winkelier zei: de levertijd is zes weken, mevrouw. Mijn vrouw trok een bedenkelijk gezicht. Ja, mevrouw, de fabriek zit krap in de grondstoffen en in het personeel. Mijn vrouw begreep het. Maar als de imker bij het Bijenhuis kasten of ander materiaal bestelt, schijnt hij te denken, dat men daar van alles onuitputtelijke voorraden heeft en dat personeelsmoeilijkheden daar niet bestaan. Als we nu allemaal in de winter eens via onze afdelingen bestelden? Het zou bovendien een flink bedrag

aan vracht besparen. Onze afdeling Emmen had een mooie stand op de tentoonstelling EG. De stand trok véél bezoek en de heer Hilvers en zijn dochter hadden het druk met de toelichting bij de observatiekast. „De imkers uit Emmen hebben er goed aan gedaan hun hobby eens naar voren te halen”, schrijft de Emmer courant. Een mooi voorbeeld van activiteit voor andere afdelingen.

25 juli. Ons hoofdbestuurslid de heer A. H. van den Berg, directeur van de landbouwschool te Egmond Binnen, gaat met pensioen. Hij heeft zijn beide beste teeltvolken ter beschikking gesteld van onze koninginnettelcommissie, waarvoor we hem hier even hartelijk willen danken. Ik schaam me er niet voor te bekennen, dat ik met enige schroom de kasten van de grootmeester van onze koninginnettel heb geopend om de voorlopige keuring te verrichten. Dit zijn niet zo maar bijenvolken; in deze volken zijn alle technische vaardigheid, alle zorg en alle toewijding van een eminent koninginneteler geïncorporeerd. Ik heb dikwijls het voorrecht gehad te mogen toekijken als de heer Van den Berg volken keurde. Hij is daarbij altijd een meedogenloos rechter; een volk is voor de teelt óf goed óf waardeloos, een middenweg bestaat er niet. Ik hoop van ganser harte, dat de heer Van den Berg bij zijn nieuwe woning gelegenheid zal vinden om dit belangrijke werk voort te zetten.

26 juli. Mevrouw Kruyer zegt, dat mijn barometer op Schiermonnikoog vaak op storm staat. Inderdaad erger ik me dikwijls aan het ontstellende gebrek aan zorgvuldigheid bij onze koninginnetelers. Waarom kregen we dit jaar uit Utrecht, uit Gelderland en uit Drente wéér losse kastjes, terwijl kratjes voorgescreven zijn? Waarom waren er wéér sluitingen, die ingenieurskunsten en een zee van tijd vragen, terwijl we een goede en eenvoudige sluiting (van het Lohuiskastje) hebben? Waarom waren er wéér kastjes van board, die lekten als een zeef? Waarom kwamen er wéér kastjes op het eiland, die niet tevoren bij de heer Kruyer waren aangemeld? Waarom moet ik wéér achteraf bedelen om het staangeld, dat vooraf betaald moet worden?

Dat is een respectabele lijst van grieven, nietwaar? Eén ding is echter veel erger dan dit alles bij elkaar. In de voorschriften staat, dat de ingezonden kastjes darrevrij moeten zijn. Ik zou niet graag de telers de kost geven, die zich van dit voorschrift niets aantrekken. Bij de volken van de koninginnettelcommissie hebben we een foutieve paring vastgesteld. Voor de commissie zelf is dat niet zo erg: aan de hand van de biometrische gegevens van de keuring merken we iedere foutieve paring op. Maar hoeveel van onze telers zijn in staat om een paring met een uit een bevruchttingskastje ontsnapte dar en de daarop volgende sluipende verkrusing van hun teelt te constateren? Toch kan bij de teelten van onze koninginnetelers hetzelfde gebeuren als bij de volkjes van de commissie! Nu hoeft bijna niemand van de telers hoog van de toren te

blazen, want ik kan de inzenders, die zich getrouwelijk aan alle voorschriften houden op de vingers van één hand tellen. De meeste hebben dus zelf boter op hun hoofd.

Ik weet wel dat als gevolg van het gebruik van darreroosters het aantal ongelukken uiterst klein blijft. Maar op de darreroosters kunnen we niet volledig vertrouwen. Als de dief te slank is, ontsnapt hij, ook als zijn tralies niet te wijd zijn. En de darreroosters zijn er niet om de darren in de kastjes te houden, die darren mogen helemaal niet in de kastjes voorkomen! Het rooster is voorgeschreven omdat we niet kunnen controleren of de telers zich aan het voorschrift „darrevrij” houden. En het is nu wel zeker, dat ze dat niet allemaal doen. Het beste zal wel zijn dat we voor het vervolg per seizoen twee aanleveringsdata vaststellen en dat er buiten die beide data geen volkjes op het eiland worden toegelaten. Na elke levering moet de koninginnteeltcommissie dan maar een week op haar buik voor alle roostertjes gaan liggen om te zien of haar ook darre-ogen tegengrijzen. Om die controle te betalen moeten we het staangeld dan maar op een rijksdaalder of meer per volkje brengen. Als dan bovendien iedere teler een flinke waarborgsom moet storten, die verbeurd wordt als hij zich niet aan de voorschriften houdt, zijn misschien zelfs Nederlandse koninginnetelers er toe te brengen zich te gedragen zoals het behoort.

Ziezo, mijn barometer heeft zó vaak op storm gestaan dat ik niet kon nalaten de telers óók even de wind van voren te geven.

De berichten over de zomerdracht beginnen nu binnen te komen. Ze zijn zeer verschillend. Op vele plaatsen is flink honing gewonnen van klaver en linde, maar er zijn ook berichten over matige oogsten, o.a. uit de Flevopolder en uit het zuiden van het land.

1 augustus. De bijenmarkt te Renkum trok weer een flink aantal bezoekers, zelfs uit Duitsland. Dr. Minderhoud gaf in zijn pittige openingsrede een paar wenken, waarmee de organisatoren zeker in de toekomst rekening zullen houden. De hei bloeit vroeg dit jaar. Ik hoor dat er nu al volken op de heide staan.

5 augustus. Van de heide bij Terlet hoor ik, dat de volken al „iets doen”. De honing op de bijenmarkt te Epe was over het algemeen uitstekend. We constateren met genoegen, dat de honing veel zindelijker wordt behandeld dan enige jaren terug en puntenaftrek voor „schuim” en „vuiltjes” komt veel minder voor.

17 augustus — De heide heeft het tot nu toe op de meeste plaatsen best gedaan. Er is veel honing gewonnen en de bijen zijn druk aan het verzegelen.

De koninginnteeltcommissie van het hoofdbestuur heeft vandaag de carnica-koninginnen van haar laatste teelt van dit jaar aan de bestellers afgeleverd. Het werd tijd ook: sommige gegadigden hadden al twee jaar lang op de „wachlijst” gestaan. Nu we de achterstand hebben ingehaald, kunnen we bestellingen voor 1965 gaan noteren, die weer in volgorde van binnenkomst zullen worden afgewerkt.

De commissie beschikt nu op Schiermonnikoog over niet minder dan twaalf uitgelezen carnica-volken en te Wageningen heeft zij nog de twee beste teeltvolken van de heer Van den Berg staan, die ze genereus ter beschikking van de

commissie stelde. We kunnen nu ook grotere series koninginnen gaan telen en we hopen de gegadigden niet weer zó lang te laten wachten. Men moet echter bedenken, dat de teelt van darren voor het bevruchtungsstation altijd voorrang heeft boven de teelt van koninginnen.

De volken op het eiland hebben, ondanks de sterke uitbreiding, veel honing gehaald van de zomerdracht, die we ze allemaal laten houden. Dat is de beste waarborg dat we volgend jaar weer „darren als meikevers” krijgen voor de bevruchting van de jonge koninginnen. De voerraten, die ze in het voorjaar overhouden, gebruiken we voor de bevruchtungskastjes. De bevruchtingsvolkjes worden dus met pure honing en stuifmeel gevoed.

Om u een indruk te geven van de haalcapaciteit van deze volken even het volgende. Eind mei brachten we een teeltkoningin, die een jaar tevoren geboren was, in een zesraamskastje mee naar het eiland. Op 11 augustus bezette dit volk twee broedkamers en een honingkamer en het had 60 pond honing verzameld. Het vertoonde al die tijd geen spoor van zwermneiging. De drieraamsvolkjes van onze eerste teelt van dit jaar bezetten op 11 augustus een broedkamer en een honingkamer (zonder enige hulp!) en ze verzamelden bovendien meer honing dan ze voor de winter nodig hebben.

Wat voor velen echter nog belangrijker is: we hebben al de jaren, die we op Schiermonnikoog werken, nooit een bijenkap op gehad; we hebben die zelfs nooit bij ons. Op warme dagen rommelen we een hele dag in de volken voor de teelt, voor de keuring en voor de selectie, zonder dat er een steek valt en dat werk doen we met ontbloeit bovenlijf! Als ik er gelegenheid voor heb, zal ik eens een filmpje van dit bedrijf maken opdat u met eigen ogen kunt zien hoe het óók kan. Dan wordt u stellig net zo verliefd op deze nobele bijen als ik.

Rond de samenvoeging van de bijenbladen en de fusie der verenigingen is het de laatste tijd merkwaardig stil geweest. Bijna alle organisaties onthouden zich van voortijdige publikaties, in afwachting van de rapporten van de commissie van vertrouwensmannen. Ik krijg echter de indruk dat er in september, na de vakanties, spijkers met koppen geslagen zullen worden.

INWINTERING

Hebt u sedert 25 juli getrouw de voorbereidingen voor de inwintering getroffen? Hebt u zwakke volken verenigd en regelmatig kleine hoeveelheden suikerwater gevoerd voor zover uw kasten niet op de hei stonden? Dan zien uw volken er stellig goed uit en kunt u straks beginnen met de eigenlijke inwintering. Uw volk zit nu op twee bakken, zo mogelijk de honingkamer onder en de broedbak met het volk boven. Dit voorjaar ontmoette ik een imker, die bij de inwintering een ernstige fout had gemaakt. Zijn volk zat de vorige herfst op één broedbak. Daar plaatste hij een tweede broedbak op en begon toen te voeren. Hij had natuurlijk die lege broedbak onder het volk moeten plaatsen. Nu iets over voerapparaten. Voor het opvoeren van het suikerwater gebruikt u de voerapparaten, die u hebt. De spaarkastvoerbak (die ook in simplexmaat verkrijgbaar is), is uitstekend. Meestal bent u met tweemaal vullen van deze bak geheel klaar. Maar u moet de suiker vantevoren in heet water oplossen.

De bezitters van de plastic voeremmer zijn hier in het voordeel. Zij vullen de emmer tot een paar cm onder de rand met suiker en laten er dan zoveel koud water in lopen dat de emmer vol is. Daarna het deksel erop en de emmer omgekeerd op het volk boven het voergat plaatsen. Voordat de plastic voeremmer in de handel werd gebracht, heb ik die een paar jaar geprobeerd. Het ging prachtig. Het vervelende suiker-oplossen verviel en de emmers zijn erg gemakkelijk schoon te houden. Doordat het bronzen gaasje, waardoor de bijen het voer opnemen, vlak boven het voergat zit, nemen de bijen ook bij koud weer het voer goed op. Achteraf heeft de plastic-emmer ook zijn „maartje” gekregen. Ik werd daarop geattendeerd op een vergadering van onze afdeling Leeuwarden. Als de bijensuiker fijn van korrel is, werkt de voeremmer eenvoudig niet. Het bronzen gaasje slijbt dan dicht. Het enige wat er in zo'n geval opzit is, dat men de suiker tóch in heet water oplost, de oplossing in de emmer doet en deze omgekeerd boven het voergat plaatst. Deze narigheid doet zich voor sedert we in Nederland voor een deel aangewezen zijn op geïmporteerde rietsuiker, die erg fijn van korrel is. Ik moet u er nog even aan herinneren, dat het wintervoedsel beslist vóór 1 oktober in de volken moet zitten en dat we daarna de volken met rust moeten laten. En voor een sterk volk is 10 kg suiker (droog gewogen!) maar net genoeg. Het meewegen van het water, waarin men de suiker oplost, is natuurlijk zelfbedrog.

Na de inwintering maakt u uw voergerei schoon, u bestelt wat u voor het volgend jaar tekort komt en u bergt uw raten muizen- en wasmotvrij op. Hang de raten in broed- en honingkamers op een droge plaats. Tegen wasmot para gebruiken; de gebruiksaanwijzing staat op het flesje.

Imkers, die Nosema op hun stal hebben, doen er goed aan hun raten en ander materiaal te ontsmetten. Alle vuil uit kasten enz. krabben en verbranden. De ramen in de schoongemaakte bakken hangen. Deze goed dichtplakken met plakband en per kubieke meter 50 gram ijsazijn laten verdampen. Denkt u eraan dat ook dekkledjes en alles wat verder met de bijen in aanraking geweest is infectiehaarden kunnen zijn en zeer lange tijd kunnen blijven?

Deze zomer zijn de bijen de Nosema waarschijnlijk wel voor een goed deel kwijtgeraakt, maar als u dit voorjaar last hebt gehad, is het toch goed voorzorgsmaatregelen te nemen. In dit verband mag ik er wel met nadruk op wijzen, dat u met dat ontsmetten geen gevaarlijke experimenten moet uitvoeren. Dit voorjaar deed een imker een zwerm in een kast met ontsmette raten. Na enige uren was de zwerm dood. De volgende zwerm onderging hetzelfde lot. De oorzaak? Hij had zijn raten ontsmet met het bekende lampje, waarop men een insectenverdelginstabletje laat verdampen. Het werkzame bestanddeel van dat tabletje is, als ik me niet vergis, lindaan en dat is dodelijk voor bijen.

Tot de volgende maand!

G.

WESPEN VANGEN

De laatste weken heb ik ruim 20 wespenmoeren gedood en nog meer lieten zich niet vangen. Het wordt dus waarschijnlijk een echt wespenjaar. Dat zal vooral in de zandstreken veel last veroorzaken.

Het is een triest gezicht als voortdurend om iedere bijenkast een tiental wespen rondvliegt die elke zwaarbeladen bij, welke net de vliegplank niet - of op 't uiterste randje haalt, onmiddellijk bespringen en uit elkaar scheuren. Dan kan een goed imker niet anders dan alles wat maar mogelijk is doen om de wespen te vernietigen. Dus je vraagt in Wageningen wat je moet doen. Antwoord: „een flesje bier!”

En je probeert maar, licht bier en donker, pills en oud-bruin,

met en zonder suiker, maar de resultaten zijn maar zeer matig. Wat doe je dan? Tracht de terugvliegende wespen te volgen en zo de nesten te ontdekken. Deze kunnen vernietigd worden door ingieten van petroleum of kokend water. Maar omdat het lang niet altijd lukt de nesten te vinden moeten wij toch ook trachten de wespen te vangen.

Neem bessensapflesjes, met zo'n lange hals en van donker glas, doe er $\pm$ 4 cm water in en daarbij een scheut bessensap zodat water en bessensap samen 5 à 6 cm hoog zijn. Beter nog maar duurdur dan bessensap is „Karvancevitan” of iets dergelijks. Zet per 2 bijenkasten 1 flesje bovenop een bijenkast. De bijen kijken er niet naar om

maar de wespen kruipen erin. Op deze wijze ving ik tijdens het laatste wespenjaar 50 tot soms wel 100 wespen per dag per flesje.

's Avonds zie je dan een wriemelende kluit nog levende wespen in elk flesje zitten. Wat doe je daar dan mee. Giet een ketel kokend water in een emmer en schud daarin de flesjes leeg. De wespen zijn onmiddellijk dood als ze het hete water raken. Men kan nog meer vangplaatsen maken. Zet in een hoek van de tuin een niet schoongemaakte voerbak met wat droge resten suikerstroop of improviseer zo iets door in een kistje een weinig suikerstroop te laten drogen. Na één of een paar dagen hebben wespen ook de vlucht daarop. Als het vaste bezook voldoende druk is, neem dan de bak weg en zet er 2 of 3 flesjes voor in de plaats - de vangst is absoluut zeker. Zet de bak in een andere hoek van de tuin en ga zo door! Maar het meest radikale is toch zoveel mogelijk de wespennesten opsporen en vernietigen.

H. J. Schuurman Driebergen

40 jaar honingonderzoek

(VERVOLG EN SLOT)

Geneeskundige waarde van honing

De medicinale waarde van honing is reeds enige malen genoemd. In principe is het gewenst, dat de honing bij de artsen „in het nieuws” blijft. Leken echter moeten zich ervan onthouden de honing een groter werking toe te schrijven dan bij gewetensvol onderzoek aan te tonen is. Daardoor kan de honing alleen maar ten onrechte in diskrediet komen. In feite staat honing bij vele artsen hoog aangeschreven. Klaarblijkelijk heeft hij door zijn vele bestanddelen een totaalwerking, die het organisme in verschillende opzichten helpt, ook als men de componenten van deze werking niet afzonderlijk kan aantonen. Men mag honing een voedings-, genot-, en geneesmiddel noemen.

Honing helpt ernstige ziekten te voorkomen, wekt de eetlust op, activeert de spijsvertering, verhoogt het lichamelijk en geestelijk arbeidsvermogen, verzacht bij prikkeling van de bovenste luchtwegen en lichte verkoudheden, is een voortreffelijk bestanddeel van een vet-arm licht verteerbaar dieet voor bejaarden. Binnen deze grenzen kan hij door iedereen met voordeel worden gebruikt. Wat daarbuiten valt dient de arts te beoordelen en voor te schrijven.

Koch vroeg een ervaren internist, chef van een stadsziekenhuis, wat hij van honing dacht. Hij gebruikte die in de eerste plaats bij de dieetkost voor lijders aan hartziekten. Hij spuit hem in de aderen in (als M2 Woelm) om de prestatie van het hart te verhogen. Hij is niet geschikt om de bloeddruk te verlagen. Bij nierziekten en ziekten waarbij de nieren mede belast worden, zoals bij hart- en bloedcirculatiestoornissen en bij koortsachtige ziekten van allerlei soort, schrijft hij honing voor. In bepaalde gevallen geeft hij zelfs honing aan suikerzieken, namelijk in die gevallen, waarin ze moeten worden geopereerd of als zij lijden aan tuberculose of koortsachtige infecties, maar onder gelijktijdige toediening van insuline.

De honing verheugt zich in een stijgende belangstelling om zijn hoog gehalte aan vruchtensuiker. Vruchtensuiker vormt namelijk driemaal zo gemakkelijk glycogen in de lever als druivensuiker. Vruchtensuiker helpt het lichaam om eiwit te sparen. Bij zware leveraandoeningen, als de lever druivensuiker al niet meer kan verwerken, kan hij vruchtensuiker nog wel gebruiken. Vruchtensuiker versnelt de afbraak van giftige stoffen, ook die van alcohol. Voor verdere bijzonderheden verwijst Koch naar het boek van prof. Walter Spöttel over honing en melkpoeder (1950) en naar het referaat van Prof. Armbruster in het Archiv für Bienenkunde Bd. 27 blz. 108, „waarin alles wat belangrijk is gezegd wordt”.

Nog niet beantwoord is de vraag of de fermenten in honing, die voor het honingonderzoek zo waardevol zijn, op zichzelf voor de mens ook van waarde zijn. Velen menen, dat deze fermenten in maag en darm vernietigd worden. Anderen geloven dat ze wellicht door bepaalde beschermingscolloïden behouden blijven. Dit moet door exacte proeven aan dieren opgehelderd worden.

Honinganalyse

De vroegere methoden van onderzoek zijn tegenwoordig wel voor het grootste deel achterhaald. Men werkt nu meestal met optische en papierchromatografische methoden, die alleen door vakmensen kunnen worden toegepast. Ze werden vooral door Zander, Gontarski en Maurizio uitgewerkt. Voor de praktijk echter blijft ook nu nog de zintuiglijke waarneming van kleur, uiterlijk, consistentie en smaak van belang.

Er zijn honingen, die van nature weinig aroma hebben (alpenroosje, klaver) en ook met een uitgesproken typisch aroma (linde, tamme kastanje enz.). Een opdringerig parfumachtig aroma roept de verdenking op, dat het buitenlandse honing is van subtropische oorsprong. Uit Zuidamerikaanse gebieden waar tabak verbouwd wordt komt ook honing met tabak-aroma.

Om zichzelf een beetje te oriënteren kan de imker zich nog steeds bedienen van de „Anleitungen zur Imkerischen Honigprüfung” van Armbruster.

Ook het boek van Zander-Koch „Honig” zal opnieuw verschijnen.

Microscopisch onderzoek

De honing bevat ook vaste bestanddelen, die met een microscoop vast te stellen zijn: stuifmeel, algen, sporen van schimmels, zetmeelkorrels, gistcellen, roetdeeltjes, stukjes chitine, insektenharen, vaatweefsel van planten enz.

Men lost de honing in water op en centrifugeert de oplossing. Uit 10 gram Duitse honing krijgt men ongeveer 0,002 cc bezinksel. Pershoning en gistende honing bevatten belangrijk meer. Als men honing zuivert door de vreemde stoffen te laten bezinken of opstijgen (zuivering door zwaartekracht), krijgt men minder bezinksel dan als men de honing alleen maar zeeft.

Internationaal is men overeengekomen hoe men een honingpreparaat maakt voor stuifmeelonderzoek. Op die manier komt men tot vergelijkbare cijfers voor het stuifmeelgehalte. Zo bevat een genormaliseerd preparaat van acacia- en lindehoning meestal minder dan 20.000 stuifmeelkorrels, fruihoning 20.000 tot 100.000.

Men onderscheidt beslissend en begeleidend stuifmeel. Het stuifmeel maakt een vaststelling van de herkomst van de honing mogelijk. Aan bepaalde stuifmeelkorrels kan men meestal ook vaststellen dat de honing van buitenlandse herkomst is. Er zijn ook drachtplanten, waarvan geen stuifmeel in de honing terechtkomt, b.v. van parthenocarpe sinaasappelbloemen.

Honingfysica

Dr. Büdel heeft zich beziggehouden met de fysische eigenschappen van honing onder bepaalde omstandigheden van warmte en vochtigheid. Hij kwam daarbij tot waardevolle raadgevingen voor de behandeling van honing:

1. Open honing altijd bewaren op de warmste

- plek van het lokaal ; op koude plaatsen is de lucht vochtiger.
- Honing nooit bewaren bij een relatieve luchtvochtigheid van 60 pct. en meer.
 - Honing niet vloeibaar maken door hem bloot te stellen aan warme lucht, maar altijd in een waterbad.
 - Geen dubbelwandige tanks gebruiken voor het vullen van de potjes.
 - De deksels van de meeste honingpotten en -emmers sluiten niet luchtdicht af en beschermen de honing dan ook niet tegen luchtvochtigheid. Gekristalliseerde honing loopt meer gevaar dan vloeibare.

Willumstad en anderen hebben de kristallisatie van honing bestudeerd. Niet alle suikersoorten in honing kristalliseren. De druivensuiker neigt het meest tot kristallisatie, de vruchtensuiker het minst. Bevat een honing weinig druivensuiker, dan kan die zich op de bodem afzetten en daarboven bevindt zich dan de nog vloeibare vruchtensuiker.

Als de verhouding tussen vruchtensuiker en druivensuiker gunstig is, omsluit de vruchtensuiker de druivensuikerkristallen gelijkmatig. Door meermalen roeren van de gezuiverde honing kan men een zeer fijnkorrelige kristalli-

satie van de honing bewerken, zodat de honing smeuig wordt.

De wijze van kristallisatie hangt ook af van de temperatuur en het vochtgehalte van de honing. Is meer dan 1,3 maal zoveel vruchtensuiker dan druivensuiker aanwezig, dan kristalliseert de honing moeilijk; is er meer dan 21 pct. vocht in de honing, dan komt deze ook nauwelijks tot kristallisatie maar inplaats daarvan gaat hij gemakkelijk gisten, omdat de bovenste laag vloeibare vruchtensuiker gemakkelijk water aantrekt. De dunne oplossing maakt de groei van gisten mogelijk.

Voor de kleur van honing heeft Armbruster in 1924 een serie van 7 gekleurde glaasjes vermeld. De kleur van de honing speelt echter in Amerika en Engeland een grotere rol dan bij ons.

Aan het einde van zijn rede gaf prof. Koch nog enige wenken en voorschriften, die te zeer op Duitse toestanden afgestemd zijn, dan dat het zin zou hebben ze voor Nederland te vertalen. De slotzin van zijn rede luidde: De beste honing ter wereld zal men steeds daar vinden, waar de beste imkers zijn. Zorgt u ervoor, dat dat de Duitse imkers zijn.

Wij wensen van onze kant natuurlijk, dat de Nederlandse imkers niet voor hun Duitse collega's zullen onderdoen.

officiële mededelingen

NOTULEN ALG. VERGADERING

(Vervolg en slot)

Van belang is, dat alle partijen hun leden goede voorlichting geven en dan geloofst spr. wel in één vereniging voor bijenteelt in ons land.

VOORZITTER zou gaarne horen hoe de vergadering denkt over de samenvoeging der bladen als eerste stap naar algehele fusie.

DOETINCHEM (Blaisse) is sterk voor samenwerking maar voelt terdege de moeilijkheid, die het achterwege blijven van onze reglementair voorgeschreven publikaties meebrengt. Misschien is dat door middel van een inlegvel te regelen. Anders zullen wij onze reglementen moeten wijzigen. Bij fusie zal er een nieuw bestuur moeten worden gekozen maar voor het overgangstijdsperk zal er een regeling moeten worden getroffen.

VOORZITTER acht het van belang deze details t.z.t. grondig te bekijken. Wat het samengevoegde blad betreft heeft het zuiden voorgesteld dat er twee redacteurs zullen zijn. Wij van onze kant menen, dat alles vermeden moet worden, wat het nieuwe blad nodeloos duur maakt. Verder is ons hoofdbestuur alleen voor samenvoeging der bladen als dat een eerste stap op de weg naar fusie blijkt te zijn. Het behoudt zich uitdrukkelijk het recht voor ons terug te trekken als de verdere ontwikkeling ons niet zint.

BEEKBERGEN (Verhoeven) heeft een groot vertrouwen in de commissie van vertrouwensmannen en hij zou uiteindelijk fusie zeer toejuichen. Als de samenvoeging van de bladen de eerste stap is op de weg naar fusie, moeten wij die stap zetten.

BESLUIT: Zonder stemming machtigt de algemene vergadering het hoofdbestuur om wat de samenvoeging der bladen betreft naar bevind van zaken te handelen (Applaus).

9. Rondvraag

ZUTPHEN (Regelink) vreest dat zijn afdeling door een administratieve fout geen uitnodiging voor deze vergadering heeft gekregen.

GROENVELD kan dat nu niet nagaan, doch veronderstelt dat de afdeling geen stemrecht en geen recht op vergoeding van reiskosten heeft omdat haar ledental beneden 12 gedaald is. In dat geval worden de afdelingen geen stukken betreffende benoeming afgevaardigde en declaratieformulier toegezonden. (Het ledental blijkt inderdaad 11 te zijn.)

WOLVEGA (Wietma) komt terug op wat de heer Haak heeft gezegd. Hij bevestigt dat bij de dieldrinkbespuitingen in de Flevopolder geen enkele bij van de thiodaankavels naar de dieldrinkavels overvloog.

Op de dag voor de algemene vergadering is spr. nog met een paar leden van de bespuitingscommissie de situatie gaan bekijken. Er vlogen toen wel enige bijen over, maar die kunnen ook heel goed op z.g. opslagkoolzaad hebben gevlogen. Spr. acht het uitgesloten dat Beesterzwaag schade heeft gehad van bespuitingen.

Wat de vraag van de heer Hoekema betreft kan spr. nog zeggen, dat de directie inderdaad proeven heeft genomen. Zij heeft kavels „onder de dieldrink houden” en deze gaven een zeer hoge opbrengst, hoewel het onmogelijk was dat een bij bestuivingswerk op die kavels verrichte. Wat de opmerking van de heer Spithout betreft dat in het noorden van het land het koolzaad niet bespoten wordt deelt spr. mee, dat er in de Flevopolder zeer veel snuitkevers zijn.

Spr. heeft geen bezwaar tegen het houden van de algemene vergadering op een vroeger tijdstip, zoals Apeldoorn vroeg, maar wijst erop, dat voor de imkers ook de periode, waarin de bijen naar het koolzaad worden gebracht, niet erg geschikt is.

BEEKBERGEN (Verhoeven): In gedachten horen wij de bijen op het koolzaad zoemen, maar we mogen ook wel een gedachte wijden aan de mensen van het Bijenhuis en van de Voorlichtingsdienst en aan hun gezinnen die hen zo weinig zien omdat zij zo dikwijls voor ons op pad zijn.

VOORZITTER deelt in dit verband mede, dat de heer Seuniga op deze ver-

gadering niet aanwezig kon zijn omdat zijn drukke werkzaamheden dat niet toelieten.

Hij dankt voor de prettige en vruchtbare besprekingen, die wij ook deze keer weer hebben mogen voeren en spreekt de hoop uit dat we elkaar met onze huisgenoten weer zullen zien op onze jaarlijkse hoogtijdag, de imkersdag, die dit jaar op 29 augustus te Amstelveen zal worden gehouden. Hij sluit de vergadering met een: tot ziens in Amstelveen.

AFD. HOOG-ZUTHEM

Op 14 juli is nog vrij onverwacht in de ouderdom van 91 jaar heengegaan ons oudste lid

BEREND JAN JONKMAN

Aan zijn grote en mooie stal met bijen kon men zien hoeveel liefde hij voor zijn bijen had. Dit werd ook bewezen door de vele successen die hij behaalde op keuringen en tentoonstellingen. Hij ruste in vrede.

HET BESTUUR DER AFD. HOOG-ZUTHEM

IN MEMORIAM

Johann Peters, geboren te Duisburg, 16 juni 1873, overleden te Haalderen, 17 juni 1964.

Van ons is heengegaan ons aller vriend en oudste lid, de heer

JOHANN PETERS

Hij was een goede man. Ondanks zijn hoge leeftijd zorgend voor zijn gezin en bedrijf kwam hij altijd nog trouw ter vergadering. Moge hij na een werkzaam leven, thans door de Heer beloond zijn met een welverdiende rust.

Namens de afdeling
Bemmel,
P. J. BOUWMAN, secr.

Een toekomstbeeld.

In Gleanings 1964-65 vinden wij een vraaggesprek tussen John Root en Frank Todd directeur van het bijenteeltonderzoek in de V.S. Hieruit enkele vragen en antwoorden:

Vraag: hoe lang zal het nog duren, tot dat wij een kraan aan de zijkant van een bijenkast kunnen aanbrengen om zo de honing te oogsten?

Antwoord: Well, dat kan nog een hele tijd duren, maar misschien, dat het eens mogelijk wordt.

Vr. Wat denkt u van de toekomst van de beroepsimkerij?

A. In de toekomst zullen wij een verdeling der werkzaamheden hebben tussen de teler van goedkope bijen en de gebruiker hiervan.

Door gebruik te maken van nieuwe inzichten en methoden zal de teelt en de produktie van bijen geconcentreerd worden op een klein terrein, met een „batterij” van koninginnen die eitjes leggen; de larven worden met kunstmatige middelen opgekweekt, waardoor bijen „en masse” geteeld kunnen worden. Deze worden verzonden en gebruikt waar zij nodig zullen zijn.

De bijen-gebruiker, de honingproducent zal dan grote kasten met deze bijen bevolken en alles machinaal behandelen. Misschien dat een „chemische moeder” zal dienen om deze massa bijen te houden en andere chemische middelen om ze aan het werk te houden. Natuurlijk, volgens onze geleerde Amerikaan, is dit een denkbeeld voor de verre toekomst, maar in de wereld van vandaag worden zulke denkbeelden wel werkelijkheid. Dit zijn een paar der meest belangrijke vragen. Het is een interessante geschiedenis maar mocht het eens werkelijkheid worden, dan gaat er veel moois in onze liefhebberij verloren.

Een terechtwijzing.

Naar aanleiding van het vermeld in de Jaagkieps van juni j.l. over het geven van een koningin aan een volk met eierleggende werkbijen, kregen wij van een Belgische lezer de volgende brief:

In het „Groentje” van juni 1964 lees ik onder de titel „Aan een volk met leggende werkbijen een koningin geven”: „...Met het preparaat Reginal” heeft hij (Ir. Jordan) koninginnen met goed gevolg ingevoerd”.

Ik houd er aan u op te wijzen, dat het produkt „Reginal” een nabootsing is van de sinds jaren door Dr. Wallon, Belgisch imker, ontdekte stof „Sexoclasine II”. U vindt daarvan de bevestiging in de publicatie van Ir. R. Jordan uit Wenen, Bienenvater 1958-12, waarin hij bekent, dat de verdienste van de ontdekking aan Dr. Wallon toekomt. Door het feit, dat hij er op dat ogenblik geen kon krijgen maakte hij er zelf waaraan hij de naam gaf van „Reginal” om aan geen „namendiefstal te doen” en verder omdat hij niet wist of Reginal in alles dezelfde resultaten zou leveren dan de Sexoclasine II. In feite is Reginal „toxisch” voor de mens en Sexoclasine II niet. Ik heb destijds de heer Jordan er van verwittigd. Verder wil ik er op drukken dat het wel mogelijk is op normale wijze een koningin in te voeren met Sexoclasine II, dit in vervanging van een andere afgenomen koningin. Ik hoop, aldus onze Belgische collega, dat de redactie deze terechtwijzing zal laten verschijnen. Met de meeste hoogachting en beste imkersgroeten, R. Verleyen. Jékavé wil hierbij aanmerken dat in de Jaagkieps aan het werk van Dr. Wallon steeds de volle aandacht is besteed, o.a. 1956-4 Sexoclasine; 1953-10 De Raat-de Cel; 1953-8 de „anecbalische” bij en 1961-5 Bijen en kanker.

Cijfers uit de V.S.

Het honingrapport van het departement van Landbouw van de V.S., dat een overzicht geeft over de jaren 1954 tot 1963 zegt, dat het aantal bijenvolken over deze jaren slechts een geringe toename en wel van 5.4 tot 5.5 miljoen aanwees, maar de honingopbrengst nam toe van 216 miljoen pond tot 298 miljoen pond en de gemiddelde opbrengst per volk van 40 tot 54 pond. De opbrengst aan was hield hiermede gelijke tred n.l. 4 miljoen pond in 1954 tot bijna 5.5 miljoen in 1963.

Waaraan is deze toename toe te schrijven, daar de drachtbronnen eerder afnamen dan groter werden? Er zijn verschillende oorzaken, waarvan de voornaamste:

1. Goede bijenhouders vonden het economisch het aantal volken te vergroten.
2. Het bestrijden van ziekte werd algemeen.
3. Hybride-bijen werden meer algemeen gebruikt.

In 1949 werden slechts een paar duizend hybride-koninginnen verkocht en thans meerdere tienduizenden. (A.B.J. 1964-5).

Hooikoorts.

In Engeland hebben veel mensen dit jaar last gehad van hooikoorts. Dit werd veroorzaakt door een grote massa stuifmeel in de lucht. In juni j.l. was dit bijna 8 keer het normale.

Voor enige jaren heeft de Amerikaanse geneesheer Dr. Jarvis, die veel met natuurlijke middelen werkt en in Engeland niet zonder kritiek is gebleven, aangeraden voor genoemde kwaal, ontzegelwas waaraan nog wat honing zat, te kauwen.

De uitgever van het British Beejournal heeft de laatste twee jaar dergelijke zegeltjes aan een hooikoorts-kliniek geleverd, waar ze door geneesheren werden voorgeschreven in plaats van inspuitingen. De voorlopige resultaten zijn bemoedigend en geven hoop voor de toekomst.

Maar men moet niet denken, dat het gebruik van dit ontzegelwas direct helpt, volgens genoemde uitgever moet men het van zes tot acht maanden voor dat de hooikoorts-periode begint, in kleine hoeveelheden gebruiken, waardoor het lichaam door de aanwezigheid van wat stuifmeel in het was, voldoende weerstand krijgt. (B.B.J. 1964 4-VII).

De losse bouw van de heer Kronenberg (Vervolg).

„Een dubbelzwerm op 3 Juny 1862 in een Dzierzonkorf gedaan, een ander dubbel op 5 Juny in een Dzierzonkorf gedaan”.

„Op den 24 Juny kwamen er twee oude moers bijna tegelijk uit (korf) no 4 en 1 en gingen op elkaar zitten. Met alle moeite konden wij er maar ééne moeder bij vinden en hebben daarop die groote massa in een Dzierzonkorf gedaan”.

Eind juni waren dus de drie kasten bevolkt en nu volgen de eerste handelingen met de losse bouw:

„Op den 15de July hebben wij uit ééne Dzierzon korf vier meuten (hier raten aan een latje gebouwd) met broed uitgenomen en daarvan aan ieder van de beide andere Dzierzon's twee ingeplaatst”.

En later nadat de honing geoogst was:

„Van de drie Dzierzon's korven hebben wij er één afgebroken en bevonden dat die zoo weinig ho-

ning had dat hij niet kon blijven staan. Daarop hebben wij bij het uitsnijden van de veldkorven de stukken honing waar de meeste broed in was, aan de kant gelegd en deze op den 22sten September aan de „spijltjens” (latjes) met lint gebonden in twee Dzierzon's geplaatst en daarbij boven op de spijltjens brokken honing gelegd, daarna de volmaakte meetten, die wij er eerst uitgenomen hadden, er weer in geplaatst, in hoop zodoende die beide korven te kunnen overhouden. De hoeveelheid honing hun gegeven bedroeg voor hen beiden tezamen 12 en 14 pond”. Beide Dzierzon's werden dus opgezegt, over 1863 vinden wij de volgende vermeldingen: „De Dzierzon's korven achter het huis gezet, hadden in den winter bijna alle volk verloren, maar wij hebben door zorg er tog door gekregen. In het begin van Maart hebben wij er één geheel uit elkaar genomen om het huis wat kleiner te maken”

Alle drie Dzierzon's werden in 1863 bevolkt, waarvan er twee werden opgezegt die „in het laatst van February (1864) van honger gestorven zijn”.

Het zou te veel plaatsruimte vergen om al hetgeen over de Dzierzon's vermeld staat, over te nemen, daarom nog slechts enkele opmerkelijke notities;

In 1864 had men twee Dzierzon's opgezegt met het volgende resultaat:

...zijn de bijen hun darren zat...

„Dzierzon, op de koepel in de kast gezet, wat totaal dood, die in het „schoer” (bijenstal) was blijven staan, was goed gebleven en had toen wij de anderen moesten voeren nog geen gebrek”. Over een uitgebreide aantekening in 1865 de volgende keer.

Gevaar voor broedziekten.

In de Jaagkieps in het aprilnummer werd gewezen op het gevaar voor onze bijen dat buitenlandse honing kan veroorzaken. Het daarin genoemde geval in Zwitserland staat niet alleen. In Die Biene 1964-6 lezen wij:

Een gevaarlijke bron voor vuilbroed is de buitenlandse honing. De laatste vaststelling in Hessen is vermoedelijk veroorzaakt door op een vuilnisbelt weggeworpen bussen van importhoning door een voedingsmiddelenfabriek. Hieraan hebben de bijen van een naburige stand zich te goedgedaan.

Overzee is vuilbroed bijna zo algemeen als nosema in Europa en de sporen ervan komen in de honing. Elke honing uit het buitenland aan de bijen gevoerd, wil dus zeggen een gevaar voor het uitbreken van vuilbroed.

Ook in La Gazette Apicole 1964-4 lezen wij een waarschuwing: een medewerker van dit Franse tijdschrift spreekt zijn bezorgdheid uit over het gebruik van papieren bekertjes als emballage voor honing. Op een vuilnishoop constateerde hij dat op 11 oktober 's avonds om 17.30 uur de bijen van een stand een luchtbrug vormden om de resten uit dergelijke bekertjes te halen.

„Daar de honing meestal van overzee afkomstig is, kan deze aanleiding geven tot broedziekten, verder gaan de resten honing door regen en dauw tot gisting over”.

Wanneer zijn darren geslachtsrijp?

Op deze vraag vinden wij in de Südwestdeutsche Imker 1964-3 het volgende antwoord: Pas geboren darren hebben een erg week achterlijf en men slaagt er niet in hun geslachtsorgaan te doen uitstulpen, hier bevindt zich geen sperma noch slijm.

Het rijpings-proces vindt hoofdzakelijk in de eerste 8 dagen plaats; in deze tijd worden ze voornamelijk door werkbijen uit hun honingblaas gevoed. Op de achtste levensdag vliegen zij in de regel voor het eerst uit en tussen de 15e en 20 dag zijn ze pas geheel geslachtsrijp.

Gewoonlijk wordt voor de tijd van ei tot geslachtsrijp 32 dagen (24 en 8) aangegeven juist in hiervoor 40 dagen (24 en 16) te rekenen. Met de darreteelt

moet daarom rond 3 weken voor de koninginneteelt worden begonnen.

Als Jékavé deze Jaagkieps samenstelt, zijn zijn bijen hun darren nog niet zat, maar als u dit leest zal het hun wel vergaan als de darren op bijgaand aardig plaatje.

Verouderde uitdrukkingen.

Op de jaarvergadering onzer vereniging in 1901 hield een Mr. van Daalen een inleiding over coöperatie in de bijenteelt.

Men had toen, om de leden bij hun afzet van de honing te helpen, een Coöperatie: „de Gelderse Vallei” genaamd, waarvan de leden van de „onderafdelingen” Bennekom, Wageningen, Ede en Lunteren lid konden zijn. Uit het verslag over deze inleiding in het Maandschrift 1901-11 viel mij het volgende op:

In het jaar 1900-1901 werd gekocht 1285 Kilogr. lekhoning a f 0,60, KAAIEN 4100 Kilogr. a f 0,36, BROED 353 Kilogr. a f 0,10, KORTWAS 180 Kilogr. a f 0,65, PLANKWAS 41 Kilogr. a f 0,60 en DRIJFWAS 329 Kilogr. a f 0,60.

In de bijenteelt is veel veranderd, hetgeen wel blijkt uit bovenstaande namen, enige ervan zijn mij onbekend. Weet een vetteraan een uitleg?

Hoeveel bijen heeft een overwinterd bijenvolk?

Er wordt wel eens beweerd, dat sterke volken wel met 70.000 ja zelfs met 80.000 bijen overwinteren. Dit is echter sterk overdreven.

Volgens Bottcher (1950) hebben zulke volken 4 tot 10.000 bijen. Een middelmatig volk op 7 Zanderramen plm. 7.000, dit aantal komt in de zomer op 30 tot 40.000 en een zeer sterk met 10.000 winterbijen (8 Zanderramen) komt tot 60.000 bijen.

In de winter van 1961-62 werd te Hohen Neuendorf bij Berlijn het aantal bijen van 7 volken nauwkeurig geteld: het sterkste volk, dat 7 ramen dicht bezet had, bevatte 10.234 bijen en het zwakste volk slechts 3726 bijen. Een raam uit het sterkste volk had 1462 bijen tegen een raam uit het zwakke volk 932. Zelfs als men 2.000 bijen per raam rekent, komt men niet tot de grote aantallen, zoals wel beweerd wordt. (die Biene 1964-5).

Varia.

Op de Monnikensteeg bij Arnhem vond een drama plaats. Een automobilist wilde een bij het raam uitslaan en deed dit zo onhandig, dat het resultaat was: een omgeslagen wagen (Edese Post 23-7-'64).

Jékavé.

Hoe voorkomen wij wintersterfte van onze bijenvolken?

Een vraag, die eigenlijk overbodig moest zijn, maar die, gezien de ervaringen der laatste beide winters helaas weer urgent geworden is. De bekende vuistregel, dat een bijenvolk met voldoende voer (10 kg.) in ons klimaat niet kan omkomen, is in de beide afgelopen winters op een teleurstelling uitgelopen. De ervaring heeft ons geleerd, dat „voer” alléén niet voldoende is. Een lange vorstperiode van ongeveer drie maanden is voor vele bijenvolken funest gebleken.

Dit leert ons, dat we het anders moeten doen. We mogen wel aannemen, dat aan de voorwaarde „voldoende voer” niet door iedereen werd voldaan en dat een deel van de verliezen daaraan kan worden toegeschreven. Maar ook daar, waar ruim voldoende voer aanwezig was, zijn vele slachtoffers gevallen.

Een bijenvolk blijkt zich bij langdurige vorst niet gemakkelijk zijwaarts op de raten te kunnen verplaatsen. Soms gaat het naar één kant en als daar de voorraad is opgebruikt, sterft het van honger, ofschoon aan de andere kant nog raten met voer aanwezig zijn.

Door onze volken op een kleiner aantal raten te huisvesten vóórdat we met voeren beginnen, kunnen we de situatie belangrijk verbeteren. Een flinke voedselvoorraad **boven** de bijentros is ongetwijfeld een gunstiger situatie dan wanneer het meeste voer naast de tros komt. Het „hoge” fruitteeltraam heeft dat bij ondergetekende bewezen. Ons lage simplexraam is hiervoor niet gunstig. Hierin kan slechts een smalle strook voer boven de tros worden geborgen, waardoor een zijwaartse berging van de voedselvoorraad noodzakelijk wordt. Grote volken bergen slechts weinig voer achter in de raten, omdat daar meestal tijdens het voeren nog broed zit.

Behalve voer moeten er ook een flink aantal ledige cellen aanwezig zijn, waar de bijen in kunnen gaan bij felle koude, zodat ze in staat zijn de omvang van de tros te verkleinen en daardoor zich beter te kunnen verwarmen.

Op 7 à 8 raten met 10 à 12 kg. voer blijven er nog voldoende ledige cellen beschikbaar om dit te realiseren.

Kleine volken (die men echter beter vóór de winter kan verenigen) hebben een sterke neiging het voer in het centrum te bergen, waardoor in de tros geen ledige cellen overblijven om bij felle koude in te kruipen, zodat ze niet in staat zijn de omvang van de tros te verkleinen. Hierdoor is het warmteuitstralings-opervlak te groot om de tros op temperatuur te houden en vallen de bijen verkleumd op de bodem van de kast. Door het wegvallen van de verkleumde bijen wordt de tros steeds kleiner en de toestand steeds ongunstiger, totdat alles is gestorven. In zo'n geval kan er nog zeer veel voer in de raten aanwezig zijn gebleven. Dit voer trekt vocht aan, want er is geen ventilatie meer; de boel gaat kletsnat worden en beschimmelen. Dat is het lot van kleine volken, die naar verhouding teveel voer kregen.

Ofschoon een normaal volk aan 8 simplexramen voldoende heeft om met voldoende voer te overwinteren, kunnen we desgewenst in onze

simplexkasten de toestand nog iets verbeteren.

In de eerste plaats kunnen we een „lage” honingkamer (ook met 8 raten), voorzien van onverzegelde honing, **onder** het volk op de bodemplank plaatsen, zodat onderaan lege cellen komen, want die onverzegelde honing wordt om het broednest verplaatst. Bij dubbelwandige simplexkasten gemakkelijk uitvoerbaar! Daarna de wintervoorraad invoeren. Persoonlijk zie ik geen voordeel in het vergroten van de kast-inhoud, maar verwacht meer resultaat van een goede verpakking van de kast. Daarover straks meer.

In het voorjaar wordt in de bovengelegen broedkamerramen het broednest begonnen en het bevindt zich meteen op de daarvoor bestemde raten. De raten in de honingkamer zijn nu leeg en voordat we naar het fruit gaan, wisselen we beide bakken van plaats en zetten de leeggekomen honingkamer op een moerrooster (de bijen eraf stoten) zodat de moer nu beneden moet blijven. Het broednest kan zich nu ongestoord uitbreiden, terwijl boven de honingkamer voor honing beschikbaar komt.

Zodra de volkssterkte dit mogelijk maakt, wordt het aantal raten van beide bakken op 10 gebracht.

Wie echter enkelwandige kasten met vaste bodem heeft, moet zijn doel langs andere weg bereiken. In dit geval plaatsen we de honingkamer eenvoudig boven op de broedkamer, ook met 8 raten. Géén rooster gebruiken!

In beide gevallen worden de verwijderde raten vervangen door aan weerszijden met hardboard bespijkerde scheidingsraampjes te hangen.

In het eerste geval zou men evenzo kunnen handelen, ware het niet dat in het voorjaar deze laatste methode een tamelijk ernstig nadeel heeft.

Dit nadeel is het volgende: nu begint de moer eitjes te leggen in de honingkamer, waardoor het broednest in de honingkamer komt. In dit, nog steeds koude jaargetijde gaan de bijen (of als u wilt: de moer) er niet gemakkelijk toe over het broednest over die 2,5 cm. dikke lattenversperring naar de broedramen beneden uit te breiden. Een gevolg daarvan is, dat een snelle uitbreiding van het broednest in het voorjaar wordt belemmerd. Dit is een ernstig nadeel voor wie naar de vroege dracht wil gaan, naar het fruit bijvoorbeeld.

Men zal wellicht denken: dan breng ik de moer onder het rooster in de broedkamer, zodat ze wel genoodzaakt is daar een broednest te vormen. Men kan dit echter niet eerder doen dan wanneer er beneden reeds enkele broedkameramen met broed aanwezig zijn. Dat is meestal later dan wij het wensen, maar desniettemin de beste manier.

Dus eerst enkele broedkamerramen met broed afwachten en dan de moer onder het rooster opsluiten.

Een tweede nadeel is, dat in de honingkamer enige raten met bittere suiker kunnen achterblijven, die later de smaak van de honing bederven. Men dient ze er eventueel uit te nemen

en later weer als voerramen te gebruiken. Hoewel we reeds in het voorjaar zijn beland, wil ik u nog even mee terugnemen naar de herfst.

Het voedselprobleem is niet het enige, dat onze aandacht vraagt. In zeer nauw verband hiermede staat namelijk de warmte-huishouding. Door de kastinhoud kleiner te maken met isolerende vulraampjes hebben we de warmteverdeling reeds verbeterd. De warmteverdeling in de kast raakt tevens het voedselprobleem. Beide zijn onafscheidelijk aan elkaar verbonden. De bijentros vormt de warmtebron in de kast, die door voedselopname wordt onderhouden. Het is dus van groot belang warmteverlies te voorkomen.

Een dubbelwandige kast is al een stap in de goede richting. Een goed aansluitende dekplank kan dit in de simplexkasten oplossen. In de enkelwandige kasten, die veelal voor en achter een afgesloten dubbele wand bezitten, worden de zijwanden dubbelwandig gemaakt door de reeds genoemde met board bespijkerde vulraampjes, die bovendien nog met een dekplank worden afgesloten.

Hierbij behoeven we het nog niet te laten, hoewel dit in normale winters wel voldoende is. Bij strenge winters gaan we nog wat verder. We plaatsen onze kasten in elk geval onder een

afdak, vullen de ruimte onder de stelling, tussen de kasten en tussen afdak en kastdak op met stro, ruigte, riet of iets dergelijks en sluiten de achterkant van ons afdak af met een rietmat. Dan kunnen we de felste kou afwachten. Bij zeer felle koude plaatsen we nog een rietmat vóór de stal, die we verwijderen zodra de temperatuur boven het vriespunt blijft. Grote temperatuursschommelingen worden hierdoor vermeden. De bijentros blijft groter en daardoor dichter bij het voer.

Het vlieggaat kan men 's winters gerust wat verkleinen, ongeveer 6 à 10 cm. openlaten. Wees niet bang voor beschimmelde raten. Deze ontstaan niet door een te klein vlieggaat, maar door een te klein volk. Vóór de winter moeten alle tien raten met bijen bezet zijn en daarna de twee schotjes inhangen.

Ofschoon we wellicht niet alle ongunstige situaties kunnen voorkómen, mogen we niet te lichtvaardig denken over allerlei factoren, die onze bijen gedurende de wintermaanden bedreigen. „Voer” is voor onze volken slechts efficiënt als het zich bevindt in een warmtezone, die het de bijen mogelijk maakt dat voer tot zich te nemen. Door onze kasten van buiten te verpakken kunnen we daartoe veel bijdragen.

HILVERSUM

O. DE VRIES

Geslaagde bijenmarkt en tentoonstelling te Renkum

De 4e Nationale Bijenmarkt en Tentoonstelling gehouden door de afdeling Renkum op zaterdag 1 en maandag 3 augustus 1964, is zeer zeker een succes geweest.

Aangevoerd werden 94 kasten en 25 korfvolken. De handel was goed. Vele vreemdelingen hebben een kijkje op de bijenmarkt en tentoonstelling genomen, o.a. uit Babberich, Zevenaar, Reeuwijk, Woubrugge, Boskoop, Aalsmeer en Duisburg.

Voor de filmvoorstelling „Het Zonnevolk”, van de Rijksvoorlichtingsdienst getoond door de heren van Aarst en Laban, bestond zoveel belangstelling dat van de zaal nog een ruit sneuvelde.

Zaterdag 1 augustus te omstreeks 9.30 uur, werd door Dr. Ir. A. Minderhoud, Oud Rijksbijenteeltconsulent, te Oosterbeek, nadat hij door de voorzitter van de afdeling was ingeleid, de Bijenmarkt en tentoonstelling geopend. Tegenwoordig hierbij waren de genodigden o.a. het voltallige Gemeentebestuur van Renkum, Korpschef van politie e.a.

De Jury kende de volgende prijzen toe:

Beste kast- en korfvolk T. Dorland te Ede, 1e prijs.

Beste kast- en korfvolk A. T. van de Brink te Renkum, 2e prijs.

Grootste aanvoer kastvolken A. T. van de Brink, Renkum.

Grootste aanvoer korfvolken, Borre te Ede.

Voor de leden van de afdeling Renkum, werden voor de ingezonden honing, gekeurd door de heren Groenveld en van Aarst, de volgende punten toegekend. 100 punten A. T. van de Brink, H. Elijzen. A. R. de Groot en C. van de Wetering.

99 punten, M. A. Jansen.

98 punten, C. B. Noppen, G. Evers, G. B. van Koppenhagen. 97 punten, van de Loo.

De tentoonstelling bestond uit een stand van de Natuurwacht van de Zuidwest-Veluwezoom, die zeer grote belangstelling genoot.

De Wageningse Aquariumvereniging „Ludwigia”, toonde enige tropische aquaria met felkleurige visjes, waarbij zeer veel jonge visjes die door eigen leden waren gekweekt. Ook dit genoot grote belangstelling.

Dan was er een stand van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (Bijenhuis) met gebruiksvoorwerpen voor de imker, kasten, ramen met en zonder raat.

Ook was er een stand van Tropica uit Ede met een voliëre tropische vogels die ook veel belangstelling genoot.

Op het podium in de zaal zaten de bekende Mees Dekker en Teus van Egdom uit Veenendaal die het korfvlechten demonstreerden. Zij hadden veel belangstelling. De Ambrosiuskorf die zij gemaakt hadden in de vorm van een bisschop met staf had veel bekijks.

De plaatselijke muziekkorpsen, Bejaardenkoor „Zingen zonder zorgen” o.l.v. mevr. Hensen ter Haar en de boerenkapel bestaande uit B. Noordam, T. van de Berg en Jansen zorgden voor de vrolijke noot. De honingverkoop voor de afdeling had weer een goed verloop en er werd veel honing verkocht. Ook de gratis uitdeling van 5000 beschuiten, welwillend ter beschikking gesteld door de Firma Turkstra (bekende beschuitfabriek) in ons land had grote aftrek en was dan ook zo door de bezoekers opgepeuzeld. De voorzitter van de afdeling propageerde het bijenhouden als een prachtige wijze van vrijetijdsbesteding voor hen die door de 5-daagse werkweek of pensionering veel vrije tijd hebben. Bovendien geeft het bij goed resultaat nog zoet gewin. Terugziende kan niet anders gezegd worden dan dat het geheel weer goed is geslaagd en een groot aantrekkingspunt is geweest voor het toerisme uit onze omgeving.

De Secretaris,
H. ELIJZEN.

Besmettelijke bijenziekten

Bailey, L.

Infectious diseases of the honey-bee. Uitg: Land books Limited, London 1963.

176 pp. afbn. 25 shilling.

Na de uitvoerige boeken over bijenziekten in het Duits (Borchert, Zander) en Frans (Toumanoff) nu ook een Engels handboek over dit onderwerp.

In zijn voorwoord zegt Bailey, dat sinds de 2e wereldoorlog veel onderzoek op het gebied van bijenziekten is verricht en dat hij van het geheel een ruim en kritisch overzicht wil geven. Hij voegt hieraan toe, dat hij de stof niet uitputtend zal behandelen, echter niet dat hij dit objectief zal doen. Dit is dan ook in genen dele het geval. Er zijn nog een aantal strijdpunten waarover de betrokken onderzoekers het nog lang niet eens zijn. Om maar een voorbeeld te noemen: Europees vuilbroed. De schrijver roept hier wel verschillende opvattingen maar suggereert dat deze alle zijn verlaten omdat zijn mening alleen de juiste is.

Ook over Nosema apis zijn er nog verschillende meningen, vooral ook over het effect van verschillende geneesmiddelen. Hij noemt hier alleen die schrijvers, die goede resultaten boeken, de anderen laat hij weg. Vooral echter over de mijtziekte (Acarapis Woodi) houdt Bailey er eigenaardige opvattingen op na. Hij schrijft dat het leven van besmette overwinterde bijen slechts weinig korter is dan van gezonde bijen.

Wat hier „weinig” betekent is niet duidelijk. Bij een ernstige besmetting sterft vrijwel het hele volk op de dag van de eerste reinigingsvlucht.

Bailey vermeldt dat deze bijen meer met bacteriën besmet zijn dan bijen, die geen mijtziekte hebben en dat het waarschijnlijk is dat deze besmetting meer ziekte veroorzaakt dan mijtziekte alleen.

Het lijkt mij voor de praktische bijenhouder weinig verschil uit te maken en zeker geen reden om het belang van de mijtziekte voor te stellen als zeer ongeschikt. Zelfs in slechte seizoenen zouden de volken de besmettingsgraad sterk onderdrukken en betrekkelijk weinig zouden ernstig besmet worden. Dit is in Nederland beslist niet het geval. Zelfs onder zeer gunstige om-

standigheden sterven de volken na enkele jaren.

Na deze uitvoerige kritiek zou men misschien kunnen denken dat het boek onbruikbaar zou zijn. Dit is echter zeker niet het geval. Deze kritische opmerkingen betreffen slechts een klein gedeelte van het uitvoerige boek dat verder als een zeer goed handboek op het gebied van bijenziekten moet worden beschouwd. Alleen al als een samenvatting van de literatuur op dit gebied is het zeer belangrijk. De literatuurlijst bevat maar liefst 390 nummers!

Een index vergemakkelijkt het opzoeken van bepaalde onderwerpen.

De afbeeldingen en platen zijn zeer duidelijk, het boek is trouwens geheel goed verzorgd en stevig gebonden in een zwart linnen band.

Ir. J. Mommers.

HONING- EN BIJENMARKT TE EERBEEK OP ZATERDAG 26 SEPTEMBER 1964

Eindelijk weer eens een jaar met veel honing. Een jaar, dat de soms ietwat zwaarmoedige imkers onder ons weer nieuwe moed geeft, want immers, het kon niet op. De voorjaarsdracht was goed, de zomerdracht was prima en tot op heden (17 augustus) gaat het ook op de heide uitstekend.

Dit alles doet ons in Eerbeek de hoop koesteren op een flinke aanvoer prima zomer- en heidehoning. Dit liet door omstandigheden de laatste jaren wel eens wat te wensen over. We verwachten op 26 september a.s. veel honing op de markt met als gevolg: „schipperen” met de beschikbare ruimte.

Mocht u van plan zijn met honing en bijenvolken naar Eerbeek te komen, geef dit dan s.v.p. tijdig van te voren op. De programma's en keuringsvoorschriften liggen weer klaar en worden op aanvraag gratis aan de belanghebbenden toegezonden. Eventuele verdere inlichtingen zullen we u gaarne verstrekken.

We hopen dat evenals andere jaren onze markt weer gekenmerkt mag worden door een prettige sfeer en mooi weer.

A. H. VERBEEK,
Jan Mankesstraat 36,
Eerbeek, tel. 533.

Wij kunnen u alles leveren op het gebied der bijenteelt voor de laagste prijzen. Onze uitvoerige prijslijst staat vermeld in het maandblad. Onze uitvoerige prijslijst wordt gaarne op aanvraag toegezonden. Tevens kunnen wij u nog leveren diverse soorten honing. Vraagt hiervoor onze speciale honingprijslijst.

**Bijenstand H. T. van Dam & Zn.
Jubbega (Fr.) - Tel. 05165-382**

Wij vragen te koop iedere kwantum

HEIDEHONING
(raat-, slinger-, pers- en ruwe honing)
voor hoge prijzen.
Emballage beschikbaar.
Betaling contant.

Aanbiedingen aan:

**Bijenstand H. T. van Dam & Zn.
Jubbega (Fr.) - Tel. 05165-382**

Verslag 12e Bijen- en Honingmarkt te Epe op 5 augustus 1964

Bij droog weer mocht de heer Groenewold zijn inleidend woord uitspreken, alvorens de markt officieel werd geopend door wethouder H. Heering. De burgemeester was door een zomergriepje verhinderd. Tot vele imkers en zomergasten richtte spreker een welkomstwoord en tot wethouder Heering in het bijzonder. Een speciale begroeting gold de pers en de jury, de heren H. G. Maagendans, J. v. Aarst, R. P. Groenveld, A. La-

ban, A. T. v. d. Brink en A. Leerink.

Evenals vorig jaar, vervolgde spreker, begon het jaar '64 voor menig imker matiger dan andere jaren, doordat najaar '63 slecht was voor de bijen, maar goed voor de Nosema. Vele volken waren verzwakt en enkele zelfs dood. Teleurstellend is het dat deze imkers van de goede voorjaarsdracht maar slechts ten dele hebben kunnen profiteren. Het imkeren is aantrekkelijker geworden doordat de belangstelling van de fruit-telers om volken te huren groter wordt. De huurprijs is een aanzienlijke tegemoetkoming in de kosten van de bijensuiker.

VEENENDAALSCH BIJENMARKT

Op dinsdag 21 juli 1964 is de Veenendaalse bijenmarkt gehouden op het terrein achter het postkantoor. Het o.c.b.-gebouw verschaft de bezoekers een goed onderkomen voor rust en verversingen.

Het fraaie weer gaf de bijen volop gelegenheid om te vliegen, waardoor het marktterrein één zoemende bijenstal was.

De aanvoer bedroeg ongeveer 250 stuks kasten en korven. De prijzen van korven bedroegen van f 15,— tot 25,—; en kasten van f 20,— tot f 50,—.

De grootste aanvoerder was dit jaar voor de tweede keer de heer W. v. 't-Land te Barneveld. Winnaars van de beste korfvolken 1e en 2e prijs waren resp.: de heer van de Brink te Renkum en de heer Dorland te Ede. Voor de beste kast met volk en bouw 1e en 2e prijs resp.: de heer G. Beukhof te Veenendaal en de heer H. van Dijk te Amersfoort. Voor inzending mooiste stal ging de prijs naar de heer H. Top uit Kootwijkerbroek.

De keuring van de volken vond plaats door de heren A. Laban te Wageningen, A. Blom te Rhenen en G. Schrijver te Veenendaal. Voor het korfvlechten bestond veel belangstelling van het publiek. De heren Van Egdom, Dekker en Van de Hoorn maakten een mooi stuk werk waarvan de heer Van Egdom als prijswinnaar uit de bus kwam.

Wethouder de Ruiter overhandigde de prijzen aan de diverse winnaars.

W. HUIBERS, Secr.

Reclame

Het afdelingsbericht in het Groentje heeft vele imkers uit alle delen van het land naar Epe doen komen. Evenals verleden jaar hebben de richtingswijzers langs de toegangswegen van Epe hun nut bewezen, evenals de geluidsinstallatie. V.V.V. had ook weer de markt in haar programma opgenomen. In vele dagbladen hebben berichten en verslagen van onze markt gestaan. Hoewel uitgenodigd zijn radio- en T.V.-reporters niet aanwezig geweest.

Verkoop loten

1000 loten à f 0,25 zijn verkocht. De verkoop is vlot verlopen. Onze penningmeester, J. Pruim, is als vanouds de grootste verkoper. Verschillende artikelen die wij hadden gekregen van ons lid de heer v. Praag, zijn verloot, zodat minder behoefde te worden aangekocht.

Keuring

De keuring is vlot verlopen. Doordat er slechts één klasse honing was ingezonden, hadden de keurmeesters het niet moeilijk dit jaar. Zij hadden dan ook ruimschoots de gelegenheid onze koffiekraam te bezoeken. De prijzen werden als volgt toegekend:

Het beste kastvolk: 1e prijs: S. Kaltoven, Apeldoorn; 2e prijs: R. Riphagen, Oene; 3e prijs: R. Riphagen, Oene.

Grootste aanvoer kasten: R. Riphagen, Oene (21 stuks).

Klasse I (vloei-bare honing): 1e prijs A (100 punten): L. Mas-sier, Epe; T. v. Dam, Jubbega. 1e prijs B (99 punten): R. Riphagen, Oene; W. Groenewold, Epe. 1e prijs C (98 punten): Bijenstand N.O.P., Emmeloord.

Verlotingsprijzen welke nog niet werden afgehaald zijn de nummers: 19, 63, 103, 113, 116, 126, 129, 137, 323, 325, 347, 348, 380, 417, 447, 450, 457, 487, 519, 554, 555, 572, 575, 586, 587, 601, 604, 658, en 671.

De secretaris:
W. GROENEWOLD,
Gruttostraat 13, Epe,
tel. 05780-2806.

Wethouder Heering sprak in zijn openingswoord zijn waardering uit voor het feit dat Epe ook dit jaar weer een bijen- en honingmarkt houdt. De spreker noemde het van belang dat de bijenmarkt blijft bestaan en zelfs wordt uitgebreid. Hij waardeerde tevens dat de markt wordt gehouden in de vakantieperiode, zodat vele zomergasten van de in ons land vrij zeldzame gelegenheid kunnen profiteren om met de imkerij en haar produkt nader kennis te maken. Hij wenste de imkers succes met deze markt en een goed slot van dit honingjaar.

Met een kort woord dankte de heer Groenewold de wethouder voor zijn aanmoedigingen, wat vergezeld ging van een flacon honing.

Aanvoer

Ingezonden werden 5 korven en 23 kasten, 1 observatiekast. 5 inzenders zonden gezamenlijk in 616 fl. voorjaars- en zomerhoning. Heidehoning en zomer-raathoning werden niet ingezonden. 2 inzenders van imkersartikelen, t.w. 't Bijenhuis uit Wageningen en H. T. v. Dam uit Jubbega.

Verkoop en prijzen

453 fl. voorjaars- en zomerhoning voor f 1,75 tot f 1,95; acacia-honing voor f 2,50 per fl.; 3 korven voor f 27,50 per stuk; 3 kasten (waaronder twee 6-rammers) voor f 32,50 per stuk.

VRAGENRUBRIEK

Vraag 7:

Woensdag, 17 juni te 11.45 uur. Prachtig zonnig weer, weinig wind.

Op dat tijdstip begon één van mijn volken in mijn aanwezigheid te zwermen. Zoals normaal stormden de bijen de vliegplank uit en de lucht in, waar zij begonnen te cirkelen boven de bijenstal. Na 3 minuten zag ik, dat de zwerm zich zette aan een tak van een boom, welke ongeveer 10 meter voor de kast staat. Teneinde de gevormde tros te bergen, ging ik de bijenstal in om een zwermkieps te halen en ook een kast, waar ik de tros in zou doen. Zo doende had ik de zwerm, een mooie tros, vijf minuten uit het oog verloren. Toen ik de bijenstal weer verliet, zag ik juist de tros weer de lucht in gaan. De bijen in hun vlucht volgend, zag ik tot mijn verbazing, dat zij terug gingen naar de kast, die ze eerder hadden verlaten. Gelijk met van de vlucht terugkerende bijen, zetten zij zich op de vliegplank en gingen zij in drommen door het vlieggat de kast in. De drukte op de vliegplank was toen precies hetzelfde als het moment, dat de zwerm de kast verlaten had. Na een half uur was er weer het rustig komen en gaan van bijen op de vlucht, zoals dit op een warme dag is waar te nemen. Wat kan hier gebeurd zijn? Iets dergelijks heb ik nimmer eerder meegemaakt, noch heb ik er in de bijenliteratuur over gelezen. Zou dit voorval, dat ik zelf van begin tot einde heb medege maakt, mij door een ander verteld zijn, dan zou ik hem of haar nooit geloofd hebben. Een gedeelte van het bijenvolk verlaat juist de kast met één of meer koninginnen, omdat er een nieuwe koningin in het volk is. Hoe kan die zwerm, na tien minuten dan weer teruggaan? Ik kan u nog zeggen, dat alle verschijnselen tot aan het vormen van de tros, normaal waren voor een zwerm.

H. E. te A.

Zwerm slaat terug

In tal van boeken over bijenteelt zijn aan het terugkeren van zwermen naar de oude woning min of meer uitvoerige

beschouwingen gewijd. Dat gebeuren is dan ook geenszins een zeldzaamheid, maar de oorzaak is niet in alle gevallen met zekerheid aan te wijzen.

Soms keert een zwerm terug als tijdens het zwermen of nadat de zwerm al een tros gevormd heeft de lucht betreft, een regen- of onweersbui in aantocht is of wanneer de temperatuur plotseling sterk daalt. Meestal is in zo'n geval niet na te gaan, of de koningin zich al of niet reeds bij de zwerm had gevoegd.

Als een voorzwerm uittrekt gebeurt het nog al eens dat wel de bijen zwermen maar dat de oude moer niet meekomt. De zwermbijen zijn dan vaak reeds bezig een tros te vormen of hebben reeds een tros gevormd vóórdat zij de moer missen. Zodra het gemis wordt ontdekt, vangende de zwermbijen noodgedwongen de terugtocht aan.

Ook bestaat de mogelijkheid, dat de koningin gedurende het zwermen verongelukt en dan blijft de bijen eveneens slechts de keus op de oude woning terug te vallen.

Bij bruidszwermen komt het vrij vaak voor, dat zij al dan niet na trosvorming terugtrekken. De bruidszwerm is namelijk geen echte zwerm; de jonge bronstige koningin gaat ter bruidsvlucht en vooral bij zeer sterke volken, waarvan nog geen grote zwerm afgenomen is, gaat deze bruidsvlucht dikwijls gepaard met zwermrij van de bijen. De éne keer voegt de jonge koningin zich bij de zwermende bijen en dan heeft het alle schijn dat er een normale zwerm afgekomen is. Het is duidelijk, dat deze aan het volk moet worden terug gegeven om moerloosheid te voorkomen. Een andere keer laat de jonge koningin de zwermende bijen in de steek en gaat zij de lucht in op bruidsvlucht. De zwermbijen keren dan op de kast terug en de jonge koningin komt, meestal veel later, van haar huwelijksreis naar huis.

S.

Vraag 8:

Tijdens een bezoek aan de op de zomerdracht (wilgenroosje) staande bijen gingen verschillende collega-imkers hun volken controleren op moerdommen, zelf had ik echter eind mei kunstzwermen gemaakt de jonge moeren waren nog maar pas, d.w.z. plm. een maand, aan de leg en ik maakte mij over moerdommen dus geen zor-

gen. De aanwezige collega-imkers verklaarden echter dat ook zij eind mei, begin juni kunstzwermen hadden gemaakt (vegers), maar desondanks zo tegen het eind van de zomerdracht vaak weer een zwerm hadden gehad.

Mijn mening was en is echter dat een jonge moer, die pas een maand aan de leg is, slechts zeer zelden al zal gaan zwermen.

Hierbij wil ik oorzaken zoals honger of de wasmot e.d. buiten beschouwing laten en die werden ook niet als oorzaak genoemd. Men bedoelde eenvoudig het normale zwermen. Als het inderdaad zo is als mijn collega's beweren dan zou het maken van kunstzwermen ook weinig zin hebben.

F. v. d. P. te T.-A.

Zwermen jonge moersvolken ?

De hier en daar nog al eens heersende mening, dat jonge leggende moeren in het seizoen van haar geboorte niet meer zwermen, is niet juist. Meermaalen heb ik meegemaakt, dat volken met jonge moeren, die nog slechts drie weken aan de leg waren, reeds volop gesloten moerdommen hadden. Naar mijn ondervinding komt dit vooral voor bij sterke zomerdracht, welke gewoonlijk gepaard gaat met zeer warm weer. Het zwermgevaar is het grootst, als zulke volken geen gelegenheid tot bouwen hebben, b.v. als zij uitsluitend op uitgebouwde raten zitten.

Uw mening, als zou in verband met deze omstandigheden het maken van kunstzwermen weinig zin hebben, is mij niet recht duidelijk. Het maken van kunstzwermen geschiedt toch niet om van verdere zorgen ten opzichte van zijn bijenvolk ontheven te zijn.

S.

Houd u alvast rekening met de Bijen- en Honingtentoonstelling te Mook. Deze tentoonstelling „De Angelloze Bij” zal plaats hebben op zaterdag 19 september vanaf 2.30 's middags tot 9.30 uur 's avonds en zondag 20 sept. vanaf 9.30 tot 9.30 uur 's avonds in het Gemeenschapshuis, Groesbeekseweg, Mook.

Afd. Bijenhoudersbond „De Mokerheide”, Mook
Br. VINCENTIUS, secr.

Bijenverordening overbodig!

In: „De Fruitteelt” van 15 augustus lezen wij met instemming het volgende artikel.

Bijenverboden, die inhielden dat men in een bepaalde gemeente in een bepaalde periode geen bijen mocht houden, hebben in de belangrijkste komkommercentra de situatie wel verbeterd, maar dit was toch lang niet altijd afdoende. Aldus lezen we in de „Tuinderij”. Er zijn verschillende gebieden in ons land waar tegenstrijdige belangen voorkomen. Gebieden waar men ter wille van een goede vruchtzetting bij het fruit (zowel in de volle grond als onder glas) beslist bijen nodig heeft, maar waar de komkommertelers juist weer geen bijen willen. Thans zijn er plaatsen in ons land waar men ineens tot een radicale oplossing is gekomen. Men schermt de luchtramen van de komkommerwarenhuizen radicaal af. Volgens de „Tuinderij” bedragen de extra kosten, gerekend over het gehele warenhuis slechts een gering bedrag. Er zijn maar weinig zaadkomkommers nodig om een schade te krijgen die een groter bedrag uitmaakt dan de kosten van afscherming van de luchtramen. Indien men gebruik maakt van betrekkelijk fijnmazig gaas, houdt men niet alleen bijen, hommels en andere insecten buiten het warenhuis, maar ook verreweg de meeste luizen. Vooral voor de wat latere komkommers is dit van groot belang, daar de luizen de verspreiders zijn van het zeer schadelijke komkommervirus 1. Wij onderstrepen de mening van „Tuinderij” dat de conclusie niet moeilijk is. Als men er niet zeker van is, dat men geen hinder van bijen of andere insecten zal ondervinden, is afscherming van de luchtramen de enige zekere weg om schade te voorkomen. Er is voldoende ervaring met het aanbrengen van deze afscherming bij alle typen van kassen, zodat dit geen problemen geeft. Men is dan van zeer veel narigheid af, terwijl hiermee niet alleen de belangen van de komkommertelers, maar ook die van de fruittelers en bijenhouders zijn gediend!

WEERRAPPORT BEVRUCHTINGSSTATION SCHIERMONNIKOOG

Datum	Temp. in graden C.	Bewolking	Windrichting	Windkracht	Vliegweer	Bijzondere melding
mei	15	13	0	W.	3	matig
	16	13	0	W.N.W.	1	matig
	17	18	0	W.	2	goed
	18	18	1	Z.O.	2	goed
	19	16	1	N.W.	1	goed
	20	13	2	W.N.W.	4	matig
	21	16	4	Z.Z.O.	1	goed
	22	20	5	Z.	2	goed
	23	21	3	O.	3	goed
	24	19	0	O.N.O.	3	goed
	25	21	1	O.N.O.	3	goed
	26	21	0	O.	3	goed
	27	20	2	O.	2	goed
	28	18	0	O.N.O.	2	goed
	29	21	0	O.N.O.	1	goed
	30	20	0	O.N.O.	2	goed
	31	19	3	O.N.O.	4	goed
juni	1	13	7	O.N.O.	6	zeer matig
	2	18	9	O.Z.O.	1	goed
	3	12	9	W.	5	slecht regen
	4	20	2	Z.O.	2	goed
	5	26	4	Z.	3	goed
	6	21	5	Z.W.	3	goed
	7	17	9	W.Z.W.	3	matig regen
	8	17	7	W.	6	matig
	9	18	1	W.	1	goed
	10	23	1	Z.	1	goed
	11	21	5	W.	2	goed
	12	21	1	O.	1	goed
	13	28	1	Z.	1	goed
	14	18	9	W.Z.W.	5	matig
	15	18	2	W.Z.W.	6	matig
	16	19	5	W.	5	matig
	17	20	1	W.	1	goed
	18	25	2	O.	3	goed
	19	12	9	N.	3	slecht regen
	20	12	9	N.W.	1	slecht
	21	15	8	Z.W.	5	matig buien
	22	15	8	Z.O.	0	matig buien
	23	16	3	N.	2	matig
juli	24	18	4	W.	2	goed
	25	19	0	N.O.	1	goed
	26	20	0	O.	1	goed
	27	21	0	W.	1	goed
	28	18	4	W.	3	goed
	29	13	8	N.N.W.	6	slecht regen
	30	17	7	W.	4	matig
	1	17	6	N.W.	6	matig
	2	20	5	W.	5	goed
	3	17	8	N.N.W.	1	matig
	4	16	7	N.N.W.	3	matig
	5	16	8	W.	3	matig
	6	16	4	N.W.	4	matig
	7	19	5	W.Z.W.	3	goed
	8	15	9	W.	8	slecht regen
	9	16	1	W.	5	matig
	10	16	7	W.	6	slecht
	11	17	9	W.	6	slecht
	12	16	8	W.Z.W.	3	slecht regen
	13	16	0	O.	1	matig
	14	22	0	Z.O.	1	goed
	15	25	7	W.	1	goed
	16	22	2	N.	0	goed
	17	19	0	N.N.O.	1	goed
	18	26	0	O.	3	goed
	19	22	7	W.Z.W.	5	goed
	20	20	2	W.	0	goed
	21	20	4	O.N.O.	3	goed
	22	17	8	N.W.	2	matig
	23	17	8	N.W.	3	matig
	24	19	2	W.Z.W.	1	goed
	25	23	0	W.	3	goed
	26	23	4	W.N.W.	1	goed
	27	22	5	N.O.	1	goed
	28	21	5	W.	7	goed
	29	19	2	W.	1	goed
	30	22	8	Z.W.	2	goed
	31	22	7	W.	4	goed

De Beheerder van het Bevruchtungsstation: H. KRUYER

WAT KOST EEN OP SCHIERMONNIKOOG BEVRUCHTE KONINGIN ?

De heer W. Weiske berekent in Der Imkerfreund van juli j.l. de prijs van een op een bevruchtungsstation bevruchte koningin. Hij gaat ervan uit, dat 20 koninginnen tegelijk worden geteeld en verzonden. De kosten bedragen:

Bij een bevruchtungspercentage van 100 DM 14,—
Bij een bevruchtungspercentage van 70 DM 20,—

Uit zijn cijfers blijkt, dat het staangeld op Schiermonnikoog abnormaal laag is. In Münster is dat DM 1.50 per volkje en dat nog wel op een bevruchtungsstation op de vaste wal ! Onze vrachten zijn veel hoger dan die van Weiske. Hij berekent voor heen- en terugvracht van 20 volkjes slechts DM 6,—.

HONINGBOKALEN HONINGFLACONS HONINGBUSSEN

Honingbokalen, inhoud 450 gram, het Nederlandse honingglas met inscriptie „zuivere Nederlandse Bijenhoning” en ons verenigingsmerk in het glas
aangebracht, met deksel f 0,30
Pondsflacon, met deksel, karton en perkamentinlage f 0,19
Halfpondsflacon, als boven f 0,17
Schroefdeksel voor pondsflacon, per 100 stuks f 3,90
Kartoninlage voor deksel van pondsflacon, per 100 stuks f 1,10
50-ponds honingemmer, met twee handvatten f 3,90
25-ponds honingemmer, aangesoldeerd hengel f 2,30
10-ponds honingemmer, hengel aan draagband f 1,40
5-ponds honingemmertje, uitvoering

Al
onze
prijzen
zijn
vrijblijvend

als 10-ponds f 1,—
Dooze met helder cellofaan, voor raathoning f 0,20

ETIKETTEN

Honingetiketten, blauw, per 100 . . . f 2,10
Honingetiketten, kleurendruk per 100 f 1,90
Sluitetiketten met rondjes, per 100 f 1,50
Honingetiketten voor honingbokalen, per 100 f 1,90
Wij zenden u gratis monsters van honingetiketten.

HONING-RECLAMEMATERIAAL

Enveloppen, aan de achterzijde bedrukt met een pakkende honing-reclame. Imkers en afdelingsbesturen, gebruikt deze enveloppen voor uw correspondentie, per 100 f 2,50

Voor uw oude raten en wasafval betalen wij de hoogste prijs!

Uit voorraad leverbaar :

HET GROTE BIJENBOEK door R. P. Groenveld. Prijs f 13,90
PLASTIC VOEREMMER f 4,75

Goede
dingen

BIJENHUIS WAGENINGEN

TELEFOON 0 8370-2863 — GIRO 823276

SPEURBIJTJES

- TE KOOP: prima bijenvolken op zes ramen, in Simplexkasten en korven. Alles onder volle garantie. Het van ouds bekende adres, Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, tel. 03462-303.
- TE KOOP: Alles wat voor en bij een bij nodig is. Simplexkasten, enkel- en dubbelwandig; spaarkasten en V.S.-kasten, alle in prima staat, met ramen en rooster; uitgeb. broed- en honingramen, ramen, bijenkappen, slingers, observatiekasten, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, tel. 0 3462-303. Van ouds bekend.
- TE KOOP: gebruikte bijenkorven zonder gebreken; nieuwe zwermkiepsen; vlechtriet, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 0 3462-303.
- GEVRAAGD: bijenvolken, in kasten en korven, worden tegen contante betaling aan huis afgehaald. Het van ouds bekende adres om zaken mee te doen: Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 0 3462-303.
- GEVRAAGD: ruwe bijenwas en verder alles wat voor en bij een bij nodig is. Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 0 3462-303.
- HONING met eerste prijzen BEKROOND. Klaverhoning f 2,55 per kg; bloemenhoning f 2,50 per kg; heidehoning prijs op aanvraag. Minimum afname 25 kg. Bij 50 kg franco huis. Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, tel. 0 3462-303. Het van ouds bekende adres.
- TE KOOP: goede bijenvolken in kleine en grote kasten, tevens ramen met stuifmeel. F. Postma, Van Diggelenstraat 36, Emmeloord.
- TE KOOP AANGEBOODEN: klaverhoning f 2,40 per kg; boekweit(pers)honing f 1,90 per kg; boekweitslengerhoning f 2,40 per kg. Bijenstand De Bijenkorf, Faas Eliaslaan 10, Baarn, tel. 0 2954-2666.
- TE KOOP GEVRAAGD: bevolkte korven met honing van de heide tegen hoge prijzen, contante betaling, van huis afgehaald. Bijenstand De Bijenkorf, Faas Eliaslaan 10, Baarn, tel. 0 2954-4266.
- TE KOOP: 10 à 12 bijenvolken in korven en kasten, ontvangen na 15 september, met of zonder honing. H. Hamminga, Hoofdkade 48, Ter Apel.
- TE KOOP half september a.s. bij P. Hartkamp, Parallelweg 29, Rheden: bijenvolken op ramen.
- TE KOOP: vijf achtraams bijenkasten met zink bedekte kap, maat broedramen en honingramen resp. 34½ x 18½ en 34 x 9½ cm; veel los materiaal en bijpassende viertraams-slinger, voorts observatiekast en 2 teeltkastjes, enz. A. F. IJsenbrant, Barentszstraat 32, Hoogeveen.

TE KOOP wegens gevorderde leeftijd: bijenstal + 25 volken op simplex-ramen, in strokasten, twee volken in koershofkast, een volk in Feeka-kast; Rietse kunstraatpers en een stramat-pers; kast voor het zwavelen van raten en verdere benodigdheden. Tot 10 september staan de bijen in de Schoorlse duinen. C. Smit, Teuglaan 6, Schoorl.

GEVRAAGD: alle soorten Ned. honing, ook heideslengerhoning, tegen goede prijs. Aanbiedingen met prijs en hoeveelheid aan Feeka Handelsonderneming, Achterdijk 26, Bunnik, tel. 1305.

TE KOOP: bijenvolken in tienraams en zesraams kasten. Keuze uit 26 stuks. Een honingslenger (2 grote of 4 kleine ramen) en een partij ramen met veel stuifmeel. F. Postma, Van Diggelenstraat 36, Emmeloord.

TE KOOP: 8 stuks prima volken in simplex-kasten met jonge koninginnen. Aan huis te zien en af te halen. Brieven met betaald antwoord: D. W. Koskamp, Bijenpark De Korenbloem, Barlo 115-1, gem. Aalten (Gelderland).

GEVRAAGD: bevolkte en onbevolkte korven. Aanbiedingen onder no. 6408 Bijenhuis, Wageningen.

TE KOOP: groot heidehoning-kolbtoestel in prima staat. K. Helder, 's-Gravenp. weg 46, Goes, tel. 0 1100-5707.

GEVRAAGD: alle soorten bijenhoning, ruwe en zuivere bijenwas. Honing-, Was- en Kaarsen-Industrie Arkadia, Lochem. Tel. 0 5730-1827.

VERKIEZING HOOFDBESTUUR

Aan de beurt van aftreden zijn dit jaar de hoofdbestuurders voor de groepen **Overijsel Oost, Veluwe, Utrecht en Zuid-holland**. De afdelingen, behorende tot de groepen waarvoor een verkiezing plaats heeft, kunnen kandidaten stellen. De namen der kandidaten, vergezeld van een door hen ondertekende verklaring dat zij bereid zijn een (her)benoeming te aanvaarden, moeten voor of op 10 oktober bij het hoofdbestuur zijn binnengekomen.